

Universiteit
Leiden

The Netherlands

Artikel 6.1.9.12b en limitering van aansprakelijkheid

Vries, F.J. de

Citation

Vries, F. J. de. (1988). Artikel 6.1.9.12b en limitering van aansprakelijkheid. *Bw-Krant Jaarboek*, 151-160. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/36915>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/36915>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

ART. 6.1.9.12b EN LIMITERING VAN AANSPRAKELIJKHEID

mr F.J. de Vries

1. Een beweeglijk artikel

In deze korte beschouwing staat art. 6.1.9.12b NBW centraal. Het artikel luidt als volgt:

"Opdat de aansprakelijkheid die ter zake van schade kan ontstaan niet hetgeen redelijkerwijs door verzekering kan worden gedekt, te boven gaat, kunnen bij algemene maatregel van bestuur bedragen worden vastgesteld, waarboven de aansprakelijkheid zich niet uitstrekt. Afzonderlijke bedragen kunnen worden bepaald naar gelang van onder meer de aard van de gebeurtenis, de aard van de schade en de grond van de aansprakelijkheid."

Dit artikel bevat de juridische figuur die meestal met *limitering van aansprakelijkheid* wordt aangeduid. Limitering van aansprakelijkheid houdt in dat de omvang van de verplichting tot schadevergoeding beperkt is tot een in of krachtens de wet bepaalde bovengrens, veelal *limiet* of limitatiebedrag genoemd. Is de schade lager of gelijk aan de limiet, dan moet de aansprakelijke de schade volledig vergoeden. Indien de schade hoger dan de limiet is, moet de aansprakelijke de schade vergoeden tot aan het bedrag van de limiet.

Een voorbeeld: de aansprakelijkheid van de exploitant van een nucleair schip voor een nucleair ongeval is gelimiteerd tot 100 miljoen SDR's (± 265 miljoen gulden) per gebeurtenis¹⁾. Als een

---

1) art. 3 lid 1 van de wet aansprakelijkheid exploitanten nucleaire schepen (wet van 24 oktober 1973, Stb 536) j^o art. 1 wet omrekening in goud uitgedrukte rekeneenheden (wet van 15 mei 1981, Stb 295, vgl. art.1 sub d van het bij de laatste wet behorende KB van 19 januari 1982, Stb 5). Er varen geen nucleaire schepen onder Nederlandse vlag, waardoor de kans gelukkig groot is, dat dit slechts een academisch voorbeeld is.

nucleair incident op zo'n schip schade van f 300 miljoen zou veroorzaken, kan de exploitant zich van zijn aansprakelijkheid bevrijden door f 265 miljoen te betalen. In dit soort gevallen zijn er bijna altijd vele schuldeisers, zodat de exploitant het bedrag aan de gehele groep van schuldeisers ter beschikking moet stellen.

Gelimiteerde aansprakelijkheid is het spiegelbeeld van de franchise. Een beeldspraak uit de huiselijke sfeer, die in dit verband wel eens gebruikt wordt, verduidelijkt dit het beste. Door onze zuiderburen wordt limitering soms *plafonnering* van aansprakelijkheid genoemd²⁾. En ook in de Verenigde Staten spreekt men regelmatig over "ceilings on damages". De schadevergoeding kan nooit boven het plafond uitstijgen. Een franchise is juist een financiële *drempel*, bedoeld om al te veel procedures met slechts een betrekkelijk gering belang te voorkomen. Art. 1407e lid 1 sub b van het wetsontwerp produktenaansprakelijkheid³⁾ kent een franchise van f 1.263,85 (= 500 Ecu) voor door een produkt veroorzaakte zaakschade: is de zaakschade lager, dan is de producent niet aansprakelijk; is de schade hoger, dan is de producent voor het geheel aansprakelijk.

Hoewel limitering van aansprakelijkheid een al eeuwen oud fenomeen is, speciaal in het vervoersrecht⁴⁾, was het toch wel een verrassing, toen in 1962 bleek dat het groene boek 6 een zeer algemeen luidende limiteringsbepaling voor weliswaar toen nog slechts buitencontractuele risico-aansprakelijkheden bevatte. In het huidige aansprakelijkheidsrecht waren (en zijn) namelijk bijna alle aansprakelijkheden buiten het vervoersrecht ongelimiteerd⁵⁾. Alleen op het gebied van het

---

2) Zittingsdocumenten Europees Parlement 351/79, blz. 16.

3) Kamerstuk 19.636 (Aanpassing van het Burgerlijk Wetboek aan de richtlijn van de Raad van Europese Gemeenschappen inzake de aansprakelijkheid voor produkten met gebreken) vgl. nr 3 (MvT II) blz. 11.

4) zie voor kort overzicht van de geschiedenis van de gelimiteerde redersaansprakelijkheid R. Cleton, *Beperking van aansprakelijkheid voor maritieme vorderingen*, in: *Zeerecht, ontwikkelingen 1982-1985*, Zwolle 1985, blz. 1-5.

5) de gelimiteerde aansprakelijkheid van de eigenaar of houder van een motorrijtuig voor buiten zijn schuld toegebrachte zaakschade aan een voetganger of fietser (zie art. 31 lid 5 WVW) is in wezen ook een vervoersaansprakelijkheid.

nucleaire recht werd toen op internationaal niveau al onderhandeld over gelimiteerde aansprakelijkheid⁶⁾.

In art. 6.3.17 lid 2 van het groene boek werd aan het bestuur de bevoegdheid gedelegeerd om d  ar waar onbepaalde *risico-aansprakelijkheid* onverzekerbaar was, deze te limiteren tot een redelijkerwijs verzekerbaar bedrag. De gedachte hierachter was, dat het opleggen van risico-aansprakelijkheid alleen d  n gerechtvaardigd is, *voor zover* zij volledig door een aansprakelijkheidsverzekering kan worden gedekt⁷⁾. Om sneller met veranderingen op de verzekeringsmarkt rekening te kunnen houden, werd de bevoegdheid tot limitering aan het bestuur gedelegeerd.

Zoals bekend werd titel 6.3 bij het gewijzigde ontwerp van boek 6 in twee afdelingen gesplitst. Omdat de risico-aansprakelijkheden in de tweede afdeling zijn geplaatst, vond de limiteringsbepaling daar ook haar plaats, en wel in art. 6.3.2.12. Op de plaats stond zij nog steeds toen boek 6 bij wet van 9 mei 1980, Stb 432 werd vastgesteld.

Inmiddels is door de regering in de invoeringswet voorgesteld de limiteringsbepaling te verplaatsen naar art. 6.1.9.12b. Met deze verplaatsing wordt beoogd de aan het bestuur gedelegeerde bevoegdheid tot aansprakelijkheidslimitering uit te breiden tot *alle* gevallen waar aansprakelijkheid onverzekerbaar is, al dan niet gebaseerd op een overeenkomst en al dan niet gebaseerd op schuld⁸⁾.

Deze dubbele verplaatsing compliceert de bestudering van deze bepaling een beetje. De verhuizing naar art. 6.1.9.12b heeft in de tweede kamer geen kritiek ontmoet, dus nieuwe bewegingen hoeven we niet te verwachten. Op dit artikelnummer moeten we ons echter ook niet te veel richten, want uiteindelijk zullen de artikelen van boek 6 doorgenummerd worden.

---

6) zie het op 29 juli 1960 te Parijs gesloten verdrag over de aansprakelijkheid op het gebied van kernenergie (Trb 1961, 27) en het aanvullende verdrag van Brussel van 31 januari 1963 (Trb 1963,191).

7) PG Boek 6 blz. 770.

8) Invoeringswet NBW 5e gedeelte, kamerstuk 17.541 (IW 5) nr. 3 (MvT II) blz. 35-36.

2. Aansprakelijkheid en verzekeraarbaarheid

De overwegingen in de parlementaire geschiedenis bij art. 6.1.9.12b over de ratio van limitering zijn wegens het principiële karakter beslist een nadere analyse waard. Hierboven is al even aan de orde gekomen, dat limitering aanvankelijk slechts voorgesteld werd bij buiten-contractuele risico-aansprakelijkheden. In de toelichting bij, toen nog, art. 6.3.17 lid 2 komt heel duidelijk naar voren, wat volgens de ontwerpers de ratio van deze bepaling is:

"In vele gevallen van risico-aansprakelijkheid weigeren de assuradeuren een aansprakelijkheidsverzekering voor een ongelimiteerd bedrag af te sluiten, omdat zij oncalculeerbare risico's niet op zich willen nemen en omdat zij een verzekering voor een onbepaald bedrag niet verantwoord achten tegenover de andere verzekerden. Aangezien men echter in vele gevallen een verplaatsing van de schade van de benadeelde naar een ander, aan wie evenmin iets te verwijten valt, alleen verdedigbaar acht, voor zover de ander zich tegen dit risico kan decken door het sluiten van een aansprakelijkheidsverzekering, is daarvan de consequentie dat in die gevallen de aansprakelijkheid buiten schuld op zodanige wijze gelimiteerd moet worden dat zij redelijkerwijs te verzekeren valt."⁹⁾

In deze passage kunnen twee stellingen onderscheiden worden. De eerste is, dat in "vele gevallen" van risico-aansprakelijkheid verzekeraars wegens de oncalculeerbare risico's geen ongelimiteerde verzekeringsdekking aanbieden. Dat is weliswaar juist, maar niet alleen juist voor de risico-aansprakelijkheden. Ook bij de op schuld gebaseerde aansprakelijkheden bevatten de meeste verzekeringen een limiet. Zelfs al biedt een verzekeraar een polis aan met een ongelimiteerde dekking, dan nog is vaak een aantal moeilijk calculeerbare schadeoorzaken uitgesloten en de dekking uiteindelijk begrensd door de omvang van het vermogen van die verzekeraar eventueel aangevuld met de beschikbare herverzekeringsdekking¹⁰⁾. Dit argument op zich zelf beschouwd kan dus geen rechtvaardiging voor limitering van risico-aansprakelijkheid

---

9) PG Boek 6 blz. 770.

10) A.J.O. van Wassenaer van Catwijck, Matigingsbevoegdheid, aansprakelijkheidsbeperking, en -verzekering. Verzekeringsarchief 1965, blz. 58, 82.

zijn. Het dient ook meer als inleiding op de tweede, meer principiële stelling.

Deze tweede stelling, die inhoudt dat risico-aansprakelijkheid alleen verdedigbaar is *voor zover* zij redelijkerwijs door aansprakelijkheidsverzekering gedekt kan worden, gaat eigenlijk vrij ver. De band tussen aansprakelijkheid en verzekering is hier bijzonder sterk. Verzekering is op deze manier uitgegroeid tot een voorwaarde voor risico-aansprakelijkheid. Slechts voor zover het risico van aansprakelijkheid gespreid, "geatomiseerd", kan worden tussen anderen die ook een aansprakelijkheidsverzekering hebben gesloten, is zij verdedigbaar. Deze koppeling van verzekering aan aansprakelijkheid was op dat moment nieuw voor het Nederlandse aansprakelijkheidsrecht. Sporadisch vindt men in de oudere literatuur wel voorstellen over limitering van aansprakelijkheid, ook buiten het vervoersrecht, maar die voorstellen zijn niet zozeer gedaan om de aansprakelijkheid verzekerbaar te houden, als wel om haar tot calculeerbare proporties te beperken¹¹⁾. Het is zeer waarschijnlijk dat de ontwerpers zich hebben laten inspireren door het Duitse recht. Dit blijkt met name uit een verwijzing in de memorie van toelichting naar een publicatie van Gerd Rinck uit 1959, getiteld "Gefährdungshaftung"¹²⁾. De ruimte is er hier niet om uitgebreid stil te staan bij het Duitse recht. Heel in het kort gezegd, zijn in Duitsland de meeste vormen van Gefährdungshaftung ("risico"aansprakelijkheid gebaseerd op gevaarverhoging) gelimiteerd. Eén van de belangrijkste argumenten, die dienden ter rechtvaardiging van limitering, was inderdaad dat alleen zo de aansprakelijkheid überhaupt verzekerd kon worden¹³⁾. De kritiek op deze "Haftungshöchstbeträge" is in Duitsland de laatste jaren enorm toegenomen¹⁴⁾. De meest gehoorde bezwaren zijn, (1) dat het onrechtvaardig is een

---

11) vgl. PG Boek 6 blz. 733-735; J.H. Beekhuis, Rechterlijke matiging bij de actie tot schadevergoeding uit onrechtmatige daad, oratie Groningen 1939, blz. 14-16. H. Drion, Verzekering en aansprakelijkheidsrecht, oratie Rotterdam 1955 in: Geschriften van H. Drion, Deventer 1982, blz. 53, 64.

12) Göttingen 1959, zie PG Boek 6 blz. 770.

13) Zie Rinck a.w. blz. 24.

14) vgl. Hein Kötz, Gefährdungshaftung, in: Gutachten und Vorschläge zur Überarbeitung des Schuldrechts, Deel II, Köln 1981, blz. 1779, 1825.

slachtoffer tot subsidiënt tegen wil en dank van de gevaarlijke activiteit te maken door hem de top van zijn schade niet te vergoeden, (2) dat in vele gevallen praktisch ongelimiteerde aansprakelijkheidsverzekeringen wel degelijk verkrijgbaar zijn en (3) dat de limieten meestal hopeloos laat aan de veranderde levensstandaard en de inflatie aangepast worden¹⁵⁾.

3. Een gebeurtenis

Uiteindelijk is de limiteringsbepaling in art. 6.1.9.12b terecht gekomen. Limitering van aansprakelijkheid zal straks mogelijk zijn ten aanzien van alle wettelijke verplichtingen tot schadevergoedingen, dus ook degene die zijn ontstaan uit wanprestatie of een op art. 6.3.1.1 gebaseerde onrechtmatige daad. De verandering van standpunt wordt als volgt toegelicht:

"Een rationele wijze van limitering kan (...) meebrengen dat één limiet wordt vastgesteld voor de vorderingen van allen jegens wie door een bepaalde gebeurtenis aansprakelijkheid is ontstaan, zonder te onderscheiden naar de verschillende in aanmerking komende aansprakelijkheidsgronden. Op deze wijze kan tevens worden voorkomen dat allerlei lastige afgrenzingsproblemen tussen verschillende aansprakelijkheidsgronden, die boek 6 zoveel mogelijk heeft trachten te vermijden in het kader van de limitering terugkeren."¹⁶⁾

Het is een gelukkige beslissing van de minister geweest de koppeling tussen limitering en *risico*-aansprakelijkheid te laten vallen. De grens tussen schuld en risico is in de praktijk vaak uiterst moeilijk te trekken, al helemaal als de bewijslast ten aanzien van de schuld is omgekeerd. Bovendien staan niet alle op het risico-element gebaseerde aansprakelijkheden in afd. 6.3.2, maar ook in afd. 6.3.1 (vgl. artt. 6.3.1.1 lid 3, 6.3.1.2b en 6.3.1.5) en afd. 6.1.8 (6.1.8.2-3a)¹⁷⁾. Door de verruiming van de mogelijkheid tot limitering wordt iedere twist over de grondslag van de aansprakelijkheid in dit verband de pas

---

15) Het meest uitgebreid is hierover Michael R. Will, *Quellen erhöhter Gefahr*, München 1980, blz. 305-328.

16) IW 5 nr. 3 (MvT II) blz. 35.

17) IW 5 nr. 3 (MvT II) blz. 35.

afgesneden. Uit de laatste zin van art. 6.1.9.12b ("Afzonderlijke bedragen kunnen worden bepaald naar gelang van onder meer de aard van de gebeurtenis, de aard van de schade en de grond van de aansprakelijkheid") blijkt, dat de aansprakelijkheidsgrond nog wel een rol op het tweede plan speelt. Een amvb die in de toekomst art. 6.1.9.12b moet concretiseren, zou een bepaling kunnen (en m.i. ook moeten) bevatten, die het beroep op limitering doet vervallen bij zwaardere vormen van schuld, zoals opzet en bewuste roekeloosheid¹⁸⁾.

In de nieuwe opzet is de limiet gerelateerd aan een *gebeurtenis*. Dit betekent een verdere afstemming van het wettelijke régime op de gebruikelijke aansprakelijkheidsverzekeringen, waar de verzekerde som ook gerelateerd is aan een gebeurtenis¹⁹⁾. Indien gevreesd wordt, dat een bepaalde gebeurtenis zoveel schade kan veroorzaken, dat de uit de gebeurtenis voortvloeiende aansprakelijkheid redelijkerwijs niet meer door verzekering gedekt kan worden, dan is het mogelijk één limiet vast te stellen, waardoor alle vorderingen, die naar aanleiding van die gebeurtenis zijn ontstaan, worden bestreken.

Hoewel er in het dogmatische en systematische vlak vooruitgang is geboekt, is er in praktische zin een groot probleem bij gekomen: aan wat voor een soort gebeurtenis moeten we nu denken? Waarschijnlijk niet aan het in het verkeer brengen van een gebrekkig produkt. Gebonden door de EG-richtlijn produktenaansprakelijkheid aan een keuze tussen ongelimiteerde of nauwelijks gelimiteerde aansprakelijkheid voor *personenschade* heeft de Nederlandse regering voorgesteld de eerste optie te kiezen²⁰⁾. Limitering van produktenaansprakelijkheid op grond van art. 6.1.9.12b lijkt daarom voorlopig een gepasseerd station.

In de toelichting bij art. 6.1.9.12b wordt een ernstige ontplof-fing genoemd als voorbeeld van een gebeurtenis, waar limitering van de daaruit voortvloeiende aansprakelijkheid wenselijk zou kunnen zijn²¹⁾.

---

18) IW 5 nr. 3 (MvT II) blz. 35.

19) Zie hierover J.H.Wansink, *De algemene aansprakelijkheidsverzekering*, Zwolle 1987, blz. 104-114.

20) Kamerstuk 19636 nr. 3 (MvT II) blz. 5-6.

21) IW 5 nr. 3 (MvT II) blz. 35.

In dit verband wil ik heel in het kort wijzen op het tweede lid van het veelbesproken art. 15 van de wet bodembescherming²²⁾. In art. 15 lid 1 wordt de bevoegdheid tot het vaststellen van risico-aansprakelijkheid voor, kort gezegd, milieuverontreinigende *handelingen* aan het bestuur gedelegeerd. Indien er nu een amvb afgekondigd wordt, waarin deze aansprakelijkheid is neergelegd, dan *moet* zij op grond van art. 15 lid 2 een bedrag noemen, tot waar de aansprakelijkheid ten hoogste geldt. Aan deze risico-aansprakelijkheid is dus verplicht een limiet gekoppeld. Ter rechtvaardiging van deze limitering wordt in de parlementaire geschiedenis bij art. 15 een beroep gedaan op de wenselijkheid de milieu-aansprakelijkheid binnen verzekerbare grenzen te houden²³⁾.

Door de preadviezen voor de NJV van 1987 is de aansprakelijkheids-limitering voor beoefenaren van vrije beroepen sterk in de belangstelling komen te staan²⁴⁾. De kans, dat een notaris, advocaat of accountant een fout kan maken, die hem confronteert met een schadeclaim die ver boven het verzekerde bedrag uitschiet, is beslist niet meer denkbeeldig. Beide preadviseurs stelden voor van art. 6.1.9.12b gebruik te maken om deze beroepsaansprakelijkheid te limiteren²⁵⁾.

Naast de vragen voor welke gebeurtenissen limitering gewenst is en hoe het begrip gebeurtenis nader bepaald moet worden, is er het probleem waar de grens tussen het verzekerbare en het onverzekerbare ligt. Het is onwaarschijnlijk dat de opsteller van de amvb *zelf* deze grens voor bepaalde gebeurtenissen berekent aan de hand van door verzekeraars gehanteerde criteria als onafhankelijkheid van de risico's, maximum probable loss, moreel risico e.d.²⁶⁾. Veel belangrijker zal zijn "welke limieten verzekeraars thans in hun polissen, krachtens welke de betreffende aansprakelijkheden plegen te worden verzekerd, ten aanzien

---

22) Wet van 1 juli 1986, Stb 374.

23) Kamerstuk 16 529 nr. 61a (MvA I) blz. 13.

24) F.H.A. Arisz en J.G.C. Kamphuisen. Is het wenselijk wettelijke maatregelen te treffen tot beperking van de aansprakelijkheid van beoefenaren van vrije beroepen?, preadviezen NJV 1987.

25) F.H.A. Arisz, a.w. blz. 54-57; J.G.C. Kamphuisen, a.w. blz. 93-96.

26) Zie hierover: Baruch Berliner, *Limits of insurability of risks*, Englewoods Cliffs, N.J., 1982.

van de door de verzekeraar uit te keren schade plegen op te nemen."²⁷⁾ Dit betekent, dat grenzen van de aansprakelijkheid in feite door de aansprakelijkheidverzekeraars getrokken worden, een rechtsvormende taak die voor hen nieuw is.

Afzonderlijke bedragen kunnen vastgesteld worden naar gelang van de schade. Men zou bijvoorbeeld letselschade niet kunnen limiteren en zaakschade wel, of de eerste minder stringent dan de tweede. In het zeerecht komen dergelijke differentiëringen regelmatig voor²⁸⁾. En in de Verenigde Staten heeft men van limitering van *smartegeld* en punitive damages zeer hoge verwachtingen in de strijd tegen de daar heersende verzekeringscrisis: "A limitation on non-economic damages, (...), if properly formulated, probably is the single most effective legislative reform of tort law."²⁹⁾

4. Besluit

Als men de tekst van en de toelichting bij art. 6.1.9.12b leest, is het net alsof men kijkt naar een mooie en strakke lijst, waar het doek in ontbreekt. Het kader voor limitering is gegeven, maar de uitwerking blijft in het ongewisse. Tot twee maal toe heeft de Tweede Kamer gevraagd, hoe ver die uitwerking gevorderd was. Beide malen heeft de minister de vraag voor zich uit geschoven³⁰⁾. Na een intensievere bestudering worden de contouren niet veel duidelijker. Weliswaar is er een aantal rechtsgebieden, waarvan men hoopt dat limitering een efficiënte correctie op al te zeer expanderende aansprakelijkheid kan zijn. Toch blijkt het bijzonder moeilijk te zijn voor die gevallen een limiet vast te stellen, die niet te hoog is, en daardoor nauwelijks effect heeft, maar ook niet te laag is, en daardoor de schade op een onredelijke manier op de benadeelde afwentelt. In weerwil van dit

---

27) IW 5 nr. 8 (MvT II) blz. 48.

28) Zie R. Cleton, a.w. (noot 4), blz. 13-16.

29) Tort Policy Working Group, An Update on the Liability Crisis, March 1987, Washington 1987, blz. 79.

30) PG Boek 6 blz. 772; IW 5 nr. 7 (VVII) blz. 12 en nr. 8 (MvA II) blz. 48.

praktische probleem heeft de gedachte, dat iemand die zijn aansprakelijkheid zo veel als redelijkerwijs mogelijk is, heeft verzekerd niet meer aansprakelijk is voor zover de schade boven de verzekerde som uitstijgt, veel aantrekkingskracht.